

екологічних знань учнів старшої школи, які є основою становлення їхнього екологічного світогляду: накопичення базових екологічних знань, систематизація екологічних знань та їх інтеграція у структуру світогляду старшокласників, використання здобутих знань у природоохоронній і майбутній професійній діяльності.

РАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ І КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В. І. Кизенко, к. пед. н.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти зміст профільного навчання містить інваріантний (спільний, однаковий для всіх учнів) і варіативний компонент.

Інваріантний компонент змісту і вимоги до рівня його засвоєння визначає Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Передбачений ним зміст у межах відведеної базовим навчальним планом кількості годин для його засвоєння реалізується системою базових загальноосвітніх предметів і курсів. Варіативний компонент змісту профільного навчання поряд із інваріантним слугує повноцінній реалізації його завдань і водночас є основним засобом індивідуалізації навчання. Саме він визначає і забезпечує в конкретному загальноосвітньому навчальному закладі спрямованість навчання на задоволення індивідуальних освітніх потреб учнів, а тому формується кожним закладом самостійно. За рахунок варіативного компонента добирається зміст профільних загальноосвітніх предметів, а також курсів за вибором.

Закладений у відповідній комбінації компонентів інваріантної і варіативної складової зміст освіти разом зі способами його реалізації у навчальному процесі визначають профіль навчання.

Варіативний компонент планується зробити прерогативою загальноосвітніх навчальних закладів. У зв'язку з цим виникає проблема формування варіативної складової змісту освіти, яка виражається у розробленні теоретично обгрунтованого навчального плану в кожній конкретній школі.

Досягнути збалансованості між загальноосвітньою і власне профільною спрямованістю навчання покликана раціональна система навчальних предметів і курсів за вибором, у яких реалізується зміст освіти в старшій школі. До складу такої системи в кожному профілі навчання входять: 1) група загальноосвітніх навчальних предметів, які вивчаються в обсязі й на рівні, що задає Державний стандарт загальної середньої освіти; 2) група загальноосвітніх навчальних предметів, безпосередньо пов'язаних із відповідним профілем. Зміст і рівень їх вивчення ширший і глибший від передбаченого Державним стандартом загальної середньої освіти.

Формуючи у учнів цілісну наукову картину світу, необхідно враховувати обмеженість навчального часу і психологічні труднощі сприймання ними

нових, часто абстрактних понять і образів. Йдеться про нові принципи добору і систематизації знань, створення фундаментальних навчальних курсів в умовах профільного навчання (за С. У. Гончаренком).

Оскільки варіативність змісту освіти – невід’ємна складова забезпечення його якості, то необхідне всебічне осмислення її з позицій оцінки якості. Водночас потребують удосконалення відповідні механізми і технології реалізації потенціалу змісту варіативного компонента.

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Л. А. Липова, к. пед. н.

На заключному етапі дослідження підтеми «Фундаменталізація змісту природничих предметів у старшій школі в умовах профільного навчання» було поставлено завдання: а) розробити основні компоненти концепції фундаменталізації змісту природничої освіти у старшій школі; б) визначити основні етапи генералізації фундаментальних природничих знань як логічний перехід до їх нового рівня – метапредметності; в) удосконалити модель фундаменталізації змісту природничих предметів у старшій школі в умовах профільного навчання і перевірити її в практиці роботи; г) узагальнити результати дослідження і завершити рукопис розділу планової монографії.

До основних компонентів концептуальної моделі фундаменталізації змісту природничої освіти у старшій школі відносимо такі: а) основні завдання здобуття фундаментальних природничих знань; б) основні чинники оволодіння фундаментальними знаннями (переважаючи підходи до формування фундаментальних знань, головні принципи їх формування та домінуючі критерії добору змісту фундаментальних природничих знань); в) пріоритетні резерви формування фундаментальних знань (внутрішньо-предметні зв’язки, міжпредметні і транспредметні або ж кроспредметні, наскрізні зв’язки, що пронизують усі природничі предмети; г) основні показники досягнень фундаментальних природничих знань.

Формувальний експеримент проводився в гімназії №290 м. Києва та ЗОШ №1, №2 м. Путивля Сумської обл. Експериментально перевірялось удосконалення змісту, було розроблено дидактичні завдання з набуття учнями фундаментальних знань у процесі вивчення природничих предметів. Фундаментальна освіта ґрунтується на дослідницьких методах, тому більше уваги приділялося шкільному експерименту як чиннику, що сприяє формуванню поняття наукового методу пізнання і в майбутньому – професійній мобільності. Експеримент також засвідчив підвищення в учнів пізнавальної мотивації. На заключному етапі експерименту здійснювалася генералізація всіх набутих природничих знань учнів. Фундаментальність – категорія якості освіти, тож експериментальна перевірка розробленої моделі засвідчила позитивні результати. У результаті педагогічного експерименту ми пере-